

EUROPEAN CONFERENCE

Conference Proceedings

**XII International Science Conference
«Current problems in the development
of science and education»**

November 17-19, 2025

Zaragoza, Spain

CURRENT PROBLEMS IN THE DEVELOPMENT OF SCIENCE AND EDUCATION

Abstracts of XII International Scientific and Practical Conference

Zaragoza, Spain
(November 17-19, 2025)

UDC 01.1

ISBN – 979-8-90070-292-6

The XII International scientific and practical conference «Current problems in the development of science and education», November 17-19, 2025, Zaragoza, Spain, 297 p.

Text Copyright © 2025 by the European Conference (<https://eu-conf.com/>).

Illustrations © 2025 by the European Conference.

Cover design: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© Cover art: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher. The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required. Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighboring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

The recommended citation for this publication is: Abisheva O.T., Bazarbaeva G.S. Elements of minimalism in Kazakh architecture and their cultural context. Abstracts of XII International Scientific and Practical Conference. Zaragoza, Spain. Pp. 12-17.

URL: <https://eu-conf.com/en/events/current-problems-in-the-development-of-science-and-education/>

TABLE OF CONTENTS

ARCHITECTURE, CONSTRUCTION		
1.	Abisheva O.T., Bazarbaeva G.S. ELEMENTS OF MINIMALISM IN KAZAKH ARCHITECTURE AND THEIR CULTURAL CONTEXT	12
ART HISTORY		
2.	Vila-Botsman O. BALANCING FIVE ROLES: RETHINKING THE CHORAL CONDUCTOR'S INDIVIDUALITY IN THE DIGITAL AGE	18
3.	Повзун Л.І. КАМЕРНО-АНСАМБЛЕВИЙ ІНСТРУМЕНТАЛІЗМ ЯК СИСТЕМА ТВОРЧОЇ КОМУНІКАЦІЇ	22
BIOLOGY		
4.	Лотиш І.І. ОСОБЛИВОСТІ ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ	25
5.	Сластін А.О. ОСОБЛИВОСТІ КЛІНІЧНОГО ПЕРЕБІГУ ХРОНІЧНОГО ГЕНЕРАЛІЗОВАНОГО ПАРОДОНТИТУ НА ТЛІ ПСИХОЕМОЦІЙНИХ ПОРУШЕНЬ	31
6.	Терещенко О.О., Кваско О.Ю. ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА ПРОБІОТИЧНОГО ЙОГУРТУ З ДОДАВАННЯМ ЕКСТРАКТУ РОСЛИННИХ АНТИОКСИДАНТІВ М'ЯТИ ПЕРЦЕВОЇ (MENTHA PIPERITA L.)	36
ECONOMY		
7.	Bazaliyska N., Bazaliyskuy V. РОЗВИТОК HR-ТЕХНОЛОГІЙ ЯК КЛЮЧОВОГО ЕЛЕМЕНТУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ	39
8.	Prushkivska E.V. ECONOMIC DEVELOPMENT AND THE ROLE OF SCIENCE IN THE MODERN GLOBAL ECONOMY	46

9.	Маркевич С.В., Завідна Л.Д. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	49
10.	Чуєнков А.А. ВІДОБРАЖЕННЯ В ІНТЕГРОВАНІЙ ЗВІТНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ПРО СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ	53
JURISPRUDENCE		
11.	Belyaeva M.M. THE IMPACT OF WAR ON THE DEVELOPMENT OF EDUCATION AND SCIENCE	56
12.	Абаєва О.О., Бухтіярова І.Г. ПРОБЛЕМИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ	60
13.	Вереша Р.В. ВОЛЯ ЯК ФАКТОР СУБ'ЄКТИВНОГО ЕЛЕМЕНТУ КРИМІНАЛЬНО ПРОТИПРАВНОГО ПОСЯГАННЯ	64
14.	Красько М.І. ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК МЕХАНІЗМ ОХОРОНИ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	67
15.	Красько М.І. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	70
16.	Кузніченко О.В., Довга К.В. ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ	73
MANAGEMENT, MARKETING		
17.	Абрамкін М.В., Яременко С.С. ВЗАЄМОДІЯ ЕМОЦІЙ І РАЦІОНАЛЬНИХ АРГУМЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОДАЖУ	77
18.	Волинець Л.М., Волинець Я.Є., Халацька І.І. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ	79

19.	Котельникова Ю.М., Щерба М.В. ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ: МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ	82
MEDICINE		
20.	Kramar S., Obolonska T. MALFORMATIONS OF THE MIDLINE: A CLINICAL CASE	86
21.	Кравець О.В., Єхалов В.В., Минка Н.В. АНЕСТЕЗІЯ ПРИ ОПЕРАЦІЯХ НА ГІПОТАЛАМО-ГІПОФІЗАРНІЙ ЗОНІ	90
22.	Малимон В.Г. ПРОФІЛАКТИКА КОМП'ЮТЕРНОГО ЗОРОВОГО СИНДРОМУ У СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ	95
23.	Морока Р.К., Могиленець О.І., Меркулова Н.Ф. ВАКЦИНАЦІЯ ВІД COVID-19: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	99
24.	Сергієнко Г.В., Єскін О.Р. ВИКОРИСТАННЯ МУЗИКИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ФУНКЦІЙ ОРГАНІЗМУ ПІСЛЯ ІНСУЛЬТУ	103
25.	Ткачук Л.О., Пиндус Н.Р. ОПТИМІЗАЦІЯ ХІРУРГІЧНОЇ ТАКТИКИ ПРИ ГРИЖАХ СТРАВОХІДНОГО ОТВОРУ ДІАФРАГМИ	106
PEDAGOGY		
26.	Dmytrotsa O. FORMING ENVIRONMENTAL AWARENESS AND BEHAVIOR IN TEENAGERS THROUGH EDUCATIONAL AND ENLIGHTENMENT ACTIVITIES	111
27.	Mykhailova O.S., Mysko Y.M. PECULIARITIES OF THE DEVELOPMENT OF LINGUOSOCIOCULTURAL COMPETENCE OF [RIMARY SCHOOL PUPILS	114
28.	Turytsyna O. TYPES OF APPROACHES TO THE FORMATION OF CROSS-CULTURAL COMPETENCE OF BACHELORS AND THEIR APPLICATION	117

29.	Popova L., Loboda O. INNOVATIVE APPROACHES TO DEVELOPING FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE OF THE 21ST-CENTURY SPECIALIST	120
30.	Safura A. THE EFFECTIVENESS OF COOPERATIVE LEARNING IN TEACHING THE ENGLISH LANGUAGE	123
31.	Zapototskyi M. ДИСКУСІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВОГО СПІЛКУВАННЯ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ	128
32.	Баранюк Ж.В. РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ	131
33.	Белан Т.Г., Ющенко В.В. ЦИФРОВА ПЕДАГОГІКА ЯК ПРОСТІР РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	135
34.	Богун К. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ФАНТАЗІЇ ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ РОЗВАЖАЛЬНОГО МАЛЮВАННЯ	138
35.	Боротканич З.М., Кіршін Д.О. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ	141
36.	Борщенко В.В., Мураховський Н.О. ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ХІМІЇ	146
37.	Білан Т.Г. ВИКОРИСТАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ІГОР ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЛІЧБИ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	149
38.	Білик О.В., Куцик О.Г., Кучерява А.В. ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕГРОВАНИХ ЗАНЯТЬ У МЕЖАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ	152

39.	Горденко С.І. ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК КЛЮЧОВИЙ НАПРЯМ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	157
40.	Зозуля О., Горбачова О. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН У ДОШКІЛЬНОМУ ДИТИНСТВІ	163
41.	Кваша А.А., Руденко Т.В. ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ГЕЙМІФІКАЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ХІМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ	166
42.	Котенко О.В., Руднік Ю.В. ЗАСТОСУВАННЯ ДИДАКТИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ У ВИКЛАДАННІ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ "ІНШОМОВНА ОСВІТА: ІНОЗЕМНА МОВА З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ"	170
43.	Кривич М.О., Покотило К.М. МИСТЕЦЬКА ОСВІТА У ВИЩІЙ АРХІТЕКТУРНІЙ ШКОЛІ	175
44.	Крижановська М.А., Болаж К.З. ВИКОРИСТАННЯ DROSOPHILA MELANOGASTER ЯК МОДЕЛЬНОГО ОБ'ЄКТУ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ "СПАДКОВІСТЬ І МІНЛИВІСТЬ"	179
45.	Молнар Є.Р. ВАЖЛИВІСТЬ ЗАСВОЄННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ФІЛОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ	184
46.	Павлюк Н., Чабан І. ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ІНШИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ПРЕДМЕТАМИ ЯК ШЛЯХ ДО ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ	187
47.	Оболенцев Б.О. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ VR/AR ТА ІГРОВИХ МЕХАНІК ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ТА СИМУЛЯЦІЇ СКЛАДНИХ КОНЦЕПЦІЙ	191

48.	Островський О.О. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО РОБОТИ В МУЛЬТИКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКАРПАТТЯ	193
49.	Пригодій Р.В. РОЛЬ РЕКЛАМНОГО ТЕКСТУ У ФОРМУВАННІ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ	196
50.	Проха А. БАР'ЄРИ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ ІЗ СДУГ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	200
51.	Сологуб О.І. ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	204
52.	Паньок Т., Ананьїн А., Войтенко Ю. ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ХУДОЖНИКІВ-ПЕДАГОГІВ	208
53.	Шумило М.Ю. ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ В МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ	214
54.	Якуш Ю. ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ	217
PHILOLOGY		
55.	Іванова К.О., Демченко Н.Д. ФРАЗЕОЛОГІЗМИ В ГАСТРОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ)	219
56.	Гришко В.О. ПЕРЕКЛАД ДІАЛЕКТІВ ТА СОЦІОЛЕКТІВ У СУЧАСНОМУ КІНЕМАТОГРАФІ: АНАЛІЗ ВИКЛИКІВ ТА СТРАТЕГІЙ НА МАТЕРІАЛІ ФІЛЬМУ "THE REVENANT"	222

57.	Коваль Н.Є., Музичка С.І. ВПЛИВ СФЕРИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЛЕКСИЧНІ НОВОУТВОРЕННЯ У СУЧАСНОМУ МІЛІТАРИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	225
POLITICS		
58.	Браїлко Т.О., Щетініна Т.О. ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ІНФОРМУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ПРО РОБОТУ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ	227
59.	Топалова С.О. ВІД ГРОМАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: НЕОБХІДНІСТЬ МОДЕРНІЗАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ ТА ДОСВІД КИТАЮ	230
PSYCHOLOGY		
60.	Гриненко Л.М., Мамотенко А.В. ЕФЕКТИВНІСТЬ АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНИХ ЗАНЯТЬ У КОРЕКЦІЇ РІВНЯ СПРИЙНЯТОГО СТРЕСУ У СТУДЕНТОК- ПЕРШОКУРСНИЦЬ	236
61.	Данчевський М.М., Онуфрієва Л.А. СХИЛЬНІСТЬ ДО МАНІПУЛЯЦІЙ ЯК ПРИХОВАНИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ У МІЖСОБИСТІСНІЙ ВЗАЄМОДІЇ	240
62.	Кивлюк О.П., Банчук Л.С. РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК РЕСУРС ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ	245
63.	Кралька І.О., Мамотенко А.В. ДИФЕРЕНЦІЙОВАНА ВИРАЖЕНІСТЬ СИМПТОМІВ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З БОЙОВИМ ДОСВІДОМ ТА БЕЗ НЬОГО	250
64.	Левенець Ю.С., Мамотенко А.В. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТИПУ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ ТА ТИЖНЕВОЇ ДИНАМІКИ РОЗУМОВОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ СТУДЕНТОК- ПЕРШОКУРСНИЦЬ	254

65.	Ляшик С.О. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ТА МЕХАНІЗМИ АДАПТАЦІЇ ВETERANІВ ПІСЛЯ БОЙОВИХ ТРАВМ: РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ У ВІДНОВЛЕННІ	259
66.	Мерінова О. ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОЇ ПОВЕДІНКИ ЯК ЗАСІБ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ШКІДЛИВИХ ЗВИЧОК У ЮНАКІВ	261
67.	Чижаковська Н.Й., Мамотенко А.В. ВІКОВА ДИНАМІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВОВОГО МИСЛЕННЯ У ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ ЙОГО РОЛІ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІЙ СТРУКТУРІ	264
68.	Шевцова О.М., Степенко Ю.В. ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ	268
SOCIOLOGY		
69.	Бровдій М.Ю., Якубишин С.В. ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСВІТНІХ І ПРОСВІТНИЦЬКИХ ЗАХОДІВ У РОБОТІ З ВПО	272
TECHNICAL SCIENCES		
70.	Sichko I., Moiko O., Maltsev V. DEEPFAKE THREATS AND NATIONAL SECURITY COUNTERMEASURES	275
71.	Кузьменко А.І., Дунаєва А.О., Лапко А.О. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МІЖНАРОДНИХ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ	278
72.	Неліпович С.С., Ущиповський Д.Ю. ХІМІКО-ГАЛЬВАНІЧНА МЕТАЛІЗАЦІЯ НІКЕЛЕМ ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПЛАСТИКОВИХ ВИРОБІВ ОТРИМАНИХ ЗД-ДРУКОМ	285
73.	Черниш Р.В. МАШИННЕ НАВЧАННЯ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВОДИ З ДАНИХ ДИСТАНЦІЙНОГО ЗОНДУВАННЯ: ЕМПІРИЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ (2021–2025)	288

TOURISM		
74.	Омельчак Г.В. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЦИФРОВИХ КОМУНІКАЦІЙНИХ КАНАЛІВ (ВЕБ-САЙТИ, МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ, EMAIL-МАРКЕТИНГ) У ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ	291
VETERINARIAN		
75.	Соколенко С.В. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ТВАРИН ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОБІОТИКІВ ТА СИНБІОТИКІВ	294

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Маркевич Софія Вікторівна

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Бердянський державний педагогічний університет

Завідна Людмила Дмитрівна

д.ек.н., професор, професор кафедри економіки, менеджменту та фінансів
Бердянський державний педагогічний університет
м. Запоріжжя, Україна

У сучасних умовах повномасштабної війни малий та середній бізнес (МСБ) в Україні опинився в ситуації глибокої трансформації, що супроводжується суттєвими операційними, фінансовими та інституційними ризиками. Військова агресія зумовила руйнування виробничих потужностей, міграцію трудових ресурсів, скорочення внутрішнього попиту та посилення невизначеності економічних процесів [3]. За даними дослідження ЄБРР, у 2024 році 47% українських МСП зазнали зниження прибутків, а середнє скорочення становило близько 38%. Дві третини українських МСП були змушені припинити роботу повністю або частково під час повномасштабного вторгнення. Майже 60% малих та середніх підприємств заявляють про потребу в додатковому фінансуванні — короткостроковому або довгостроковому. Основні бар'єри: високі відсоткові ставки, вимоги застави, складність процедур. За опитуванням Innovation Development Centre (листопад — грудень 2024), індекс ділової активності UBI становив 36,9 бала з 100, що відображає переважно негативні очікування бізнесу. За перше півріччя 2025, понад 40% представників МСБ оцінюють свій фінансовий стан як незадовільний або поганий [7].

Аналіз середовища, які впливають на фінансову стійкість підприємства, дає змогу визначити рівень фінансового ризику, який пов'язаний із формуванням структури джерел капіталу, а, відповідно, і міру стабільності фінансової бази розвитку підприємства на перспективу. Керівництву підприємства необхідно «виробити імунітет» відносно впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, що порушують відтворювальну діяльність підприємства (рис. 1) [8; 9].

У цих умовах традиційні ринкові механізми функціонування МСБ зазнають кризового навантаження, а механізми забезпечення конкурентоспроможності потребують системного перегляду.

Одним із ключових напрямів забезпечення стійкості й стратегічного зміцнення українського МСБ є інтеграція у європейський економічний простір, що здатна забезпечити нові ринки збуту, доступ до інноваційних технологій, участь у глобальних ланцюгах доданої вартості та підвищення стандартів продукції. Наразі Європейський Союз є не лише найбільшим торговельним

партнером України, але й інституційною платформою, яка стимулює структурні реформи та формування конкурентних практик.

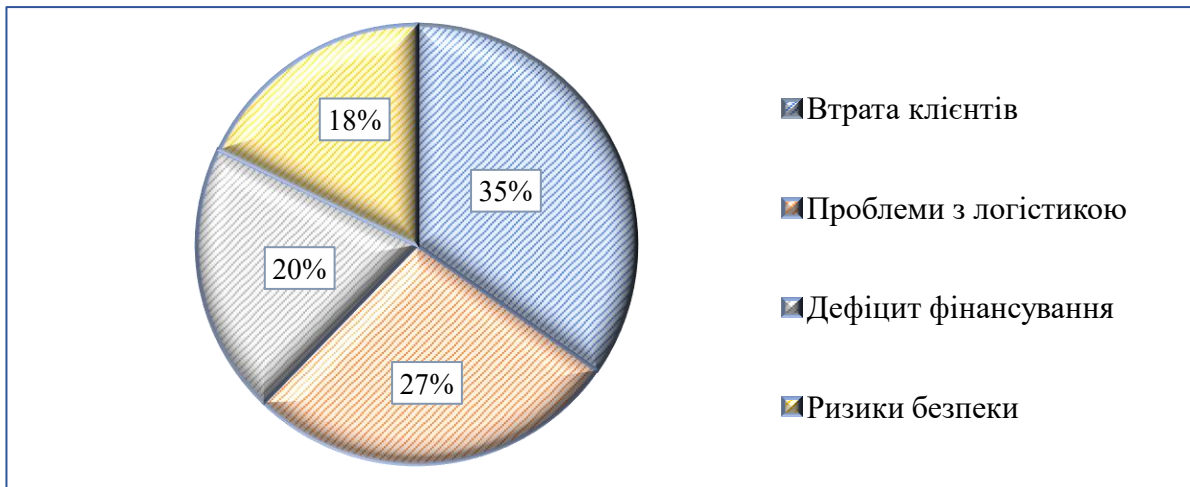

Рис. 1. Структура зовнішніх і внутрішніх чинників, що порушують відтворювальну діяльність підприємства, %

Війна змінила не тільки спрямованість торгівлі, але й вплинула на те, як країни-члени ЄС працюють разом з Україною. Особливо змінилася роль тих країн, які мають спільний кордон, зокрема Польщею. Ця країна стала важливим торговельним партнером України. У 2022 році її частка в експорті зросла з 20% до 24%. (рис. 2) [4; 7- 9].

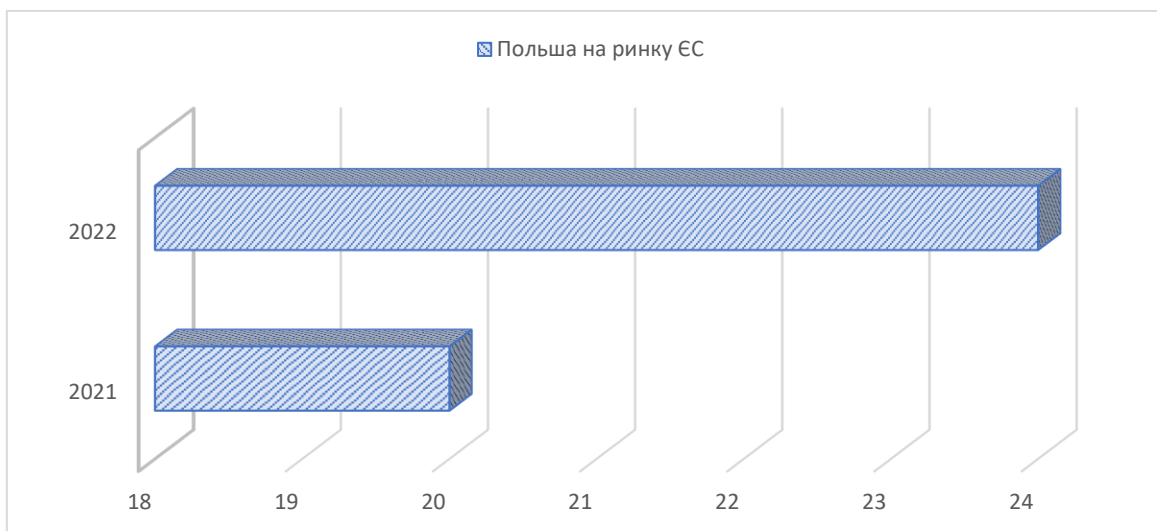

Рис. 2. Частка українського експорту в Польщу за 2021 та 2022 рр.,%

За одинадцять місяців 2022 року вартість експорту в Польщу склала 6,2 млрд доларів США, що більш ніж на третину у порівнянні з минулим роком. Такий зріст відкрив новий напрямок для українського експорту, де Польща стала найважливішою країною, випередивши Китай, який до цього займав цю позицію[4]. Товарна структура українського експорту в ЄС різко змістилась у бік агропромислової продукції на тлі падіння експорту чорних металів. Якщо у 2021

році частка продукції сільського господарства та харчової промисловості становила 29%, за одинадцять місяців 2022 року цей показник складає 45%. Основні зміни відбулись за рахунок збільшення поставок зернових культур (HS 10), експорт яких в ЄС більш ніж подвоївся, а частка виросла з 7% до 16% [4; 8].

Міжнародний ринок характеризується високим рівнем складності та конкуренції. З одного боку, він має значну місткість і відкриває перед підприємствами нові можливості для розширення виробництва, зростання доходів і підвищення іміджу. З іншого – вимагає від бізнесу глибокої маркетингової підготовки та адаптації до зовнішніх умов.

Експортно-імпортна політика підприємства потребує комплексного підходу до забезпечення конкурентоспроможності продукції як за кількісними, так і за якісними показниками. У цьому контексті особливого значення набуває глибоке впровадження методів стратегічного та міжнародного маркетингу, орієнтованих на довгострокове закріплення підприємства на зовнішніх ринках [5; с. 49–53].

Для успішного освоєння міжнародних ринків підприємствам необхідно впроваджувати комплексні міжнародні стратегії, у тому числі поетапну релокацію бізнесу. Це сприятиме мінімізації ризиків, покращенню стратегічного планування і забезпеченню ефективного контролю діяльності на нових ринках.

Булкот О.В., Петрієв Д.А. та Завідна Л.Д. [1; 2, с. 36; 10, С. 24-26.] запропонували комплексний алгоритм міжнародної релокації бізнесу, який передбачає поетапну реалізацію основних етапів:

1. Аналіз поточного стану компанії та її стратегії;
2. Визначення проблем, цілей і причин релокації;
3. Вибір та дослідження країн для релокації;
4. Оцінка міжнародного потенціалу діяльності компанії;
5. Складання та виконання стратегії міжнародної релокації;
6. Впровадження та контроль ефективності стратегії.

Вченими Мережко В.М. та Іванченко Г.В. було запропоновано 10 етапів формування стратегії релокації: аналіз переваг і недоліків релокації, дослідження ринку, планування бюджету, юридичні та нормативні аспекти, управління персоналом, адаптація працівників, план комунікації, налаштування інфраструктури та планування робочого простору [6].

Отже, існують різні способи прояву вхідних бар'єрів у зв'язку з відкриттям національних економік. Національні фірми можуть зустріти як можливості, так і перешкоди при доступі до нових ринків, оскільки у процесі глобалізації потрібно змінити та адаптувати існуючі правила поведінки, враховуючи наявність іноземних конкурентів та умови функціонування іноземних ринків [5; с. 52-54].

У сучасних умовах активних євроінтеграційних процесів в Україні особливу роль відіграє забезпечення ефективного ділового адміністрування підприємств малого та середнього бізнесу. Цей сектор економіки є основою для сталого розвитку держави, створення робочих місць, стимулювання інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності національної економіки [11].

Отже, євроінтеграційний вектор відкриває для українських підприємств нові стратегічні можливості, проте потребує модернізації бізнес-процесів,

підвищення інноваційності, цифрової трансформації та розвитку експортної компетентності. Забезпечення інтеграції МСБ у ринки ЄС є не лише інструментом економічного зростання, але й необхідною умовою формування конкурентоспроможної та стійкої економіки України.

Список літератури

1. Булкот О.В., Петрієв Д.А. Комплексний алгоритм формування та реалізації стратегії міжнародної релокації бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-65-55.

2. Завідна Л. Д., Мельничук В. В. Процес управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах війни // Матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. пам'яті проф. ТНТУ ім. І. Пулюя, акад. НАН М. Г. Чумаченка: „Управління бізнес-процесами підприємств у контексті індустрії 4.0“, Тернопіль, 11 жовтня 2024 року. 2024. С. 36–37. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/46564>

3. Завідна Л.Д. Шляхи подолання фінансової кризи в умовах сучасних загроз. Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан та перспективи розвитку: Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернетконференції. Том 1 (м. Херсон-Кропивницький, 23.05.2023р.). ХДАЕУ, 2023. С. 16-20. URL: https://www.researchgate.net/publication/374449364_article_1#fullTextFileContent.

4. Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни URL: <https://ucerp.org.ua/>

5. Мазур А. Г., Мітрахович О. В. Бар'єри виходу українських підприємств на ринок ЄС. *Бізнес Інформ*. 2022. № 8. С. 47–55.

6. Мережко В. Іванченко Г. Основні етапи формування стратегії релокації підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-50-83.

7. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. Київ: Програма розвитку ООН в Україні, 2024 рік. 86 с. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/otsinka-vplyvu-viyny-na-mikro-malita-seredni-biznesy-v-ukrayini>

8. Офіс з просування експорту України. Аналітика та огляди ринків ЄС. URL: <https://epo.org.ua>

9. European Commission. Single Market – Trade and Export Data. URL: <https://ec.europa.eu>

10. Zavidna, L., Mykolaichuk, I. & Namliiev, Y. (2024). Business Restructuring as a Strategy for Enterprise Adaptation to Changes in War Conditions. *International Interdisciplinary Scientific Journal "Expert"*. Plovdiv (Bulgaria). Vol. 1. Issue 3. P. 5-28. DOI: <https://doi.org/10.62034/2815-5300/2024-v1-i3-001>

11. Zavidna Liudmyla, Trut Olha, Slobodianiuk Olha, Voronenko Iryna, Vartsaba Vira. Application of Anti-Crisis Measures for the Sustainable Development of the Regional Economy in the Context of Doing Local Business in a Post-COVID Environment. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 17, No. 5, 2022 pp. 1685-1693. DOI: <https://doi.org/10.18280/ijstdp.170535> URL: <https://www.iieta.org/journals/ijstdp/paper/10.18280/ijstdp.170535>

Scientific publications

MATERIALS

The XII International Scientific and Practical Conference
«Current problems in the development of science and education»

Zaragoza, Spain
(November 17-19, 2025)